

Tolkien: a keresztény író, aki nélkül nincs fantasy

2013 január 12. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

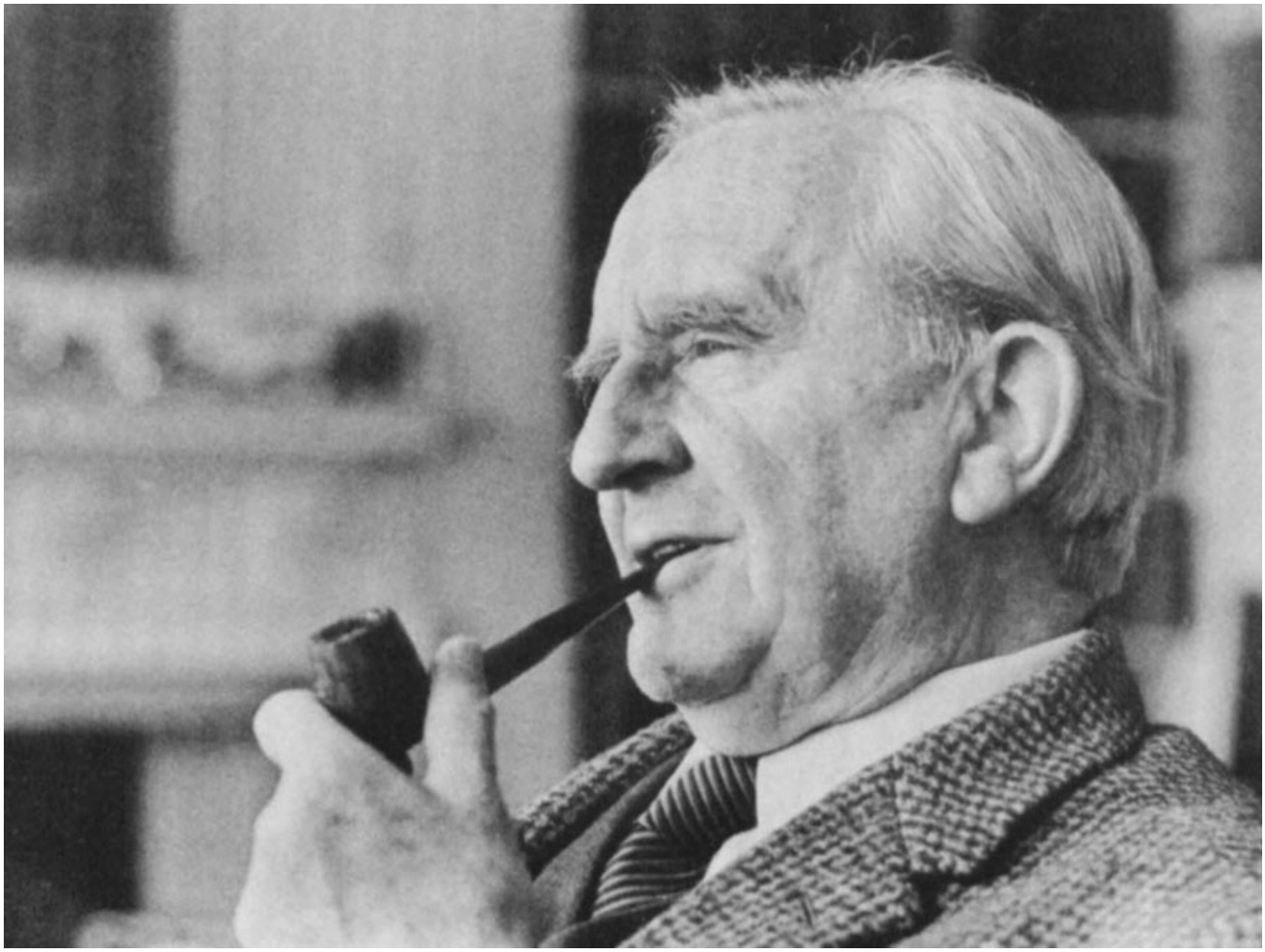
Mérték

Január 3-án született 121 éve J. R. R. Tolkien angol író, nyelvész, akit a világ els?sorban A gy?r?k ura szerz?jeként ismer. A nap nem csak ezért fontos a különös életm? iránt érdekl?d?knek: a Magyar Tolkien Társaság, együttm?ködve a Károli Gáspár Református Egyetem oktatóival,{...}

{...} megjelentette az els? olyan magyar nyelven írt tanulmánykötetet, mely a tolkieni életm? tudományos igény? kutatását gyarapítja.

A szerkeszt?kkel, vagyis dr. P?dör Dóra és Nagy Andrea egyetemi oktatókkal, valamint Füzessy Tamással, a Magyar Tolkien Társaság társelnökével beszélgettünk.

– ***A Tolkien-nap a vidám fesztiválhangulat mellett komoly el?adásokat is kínált, ráadásul most itt ez a konferenciakötet is. Mivel is foglalkozik pontosan a Magyar Tolkien Társaság?***
– **Füzessy Tamás:** A Magyar Tolkien Társaság tavaly volt tízéves, és eleinte, a többi európai Tolkien-társasághoz hasonlóan, inkább egyfajta érzelmi köt?désr?l és népszer?sít? munkáról szólt a tevékenysége. Ezt igyekszünk folytatni, a Tolkien-nap például a legnagyobb ilyen, a szélesebb nagyközönségnek szóló ismeretterjeszt? vállalkozásunk. Ugyanakkor át is alakultunk kissé menet közben, és sokkal hangsúlyosabb lett a tudományos tevékenység. Ennek eredményét jelzik a Tolkien-konferenciák, továbbá a most megjelent tanulmánykötet. Másfel?l egy igazi ifjúsági közösségi háló alakult ki, amelyben a különféle alkotótevékenységek, legyen szó színházról, táncról, képz?m?vészetr?l vagy irodalmi próbálkozásokról, mind megtalálják a helyüket. Az egy új vonás, hogy kiadói feladatot is vállalunk.

– ***Informatikusként dolgozik, viszont a Tolkien-életm?vel való foglalatoskodás inkább filológiai kihívásnak t?nik. Honnan ez a szenvedély?***
– **F. T.:** Régóta a kedvenc könyveim közé tartoztak Tolkien m?vei, és kezdett?l fogva próbáltam a hátterüket is megismerni. Persze igazából nálam is akkor vált komolyabbá a dolog, amikor jöttek a filmek, illetve megalakult a Magyar Tolkien Társaság, és láttam, hogy vannak még néhányan rajtam kívül, akiket magával ragadt ez a világ. Amikor a hazai kiadók el?ször kezdték megkeresni a Társaságot, hogy segítsünk dönteni abban, mit érdemes kiadni Tolkient?l, akkor azok közé tartoztam, akik részt vettek a fordítói és szerkeszt?i munkában. Egyébként fizikát, matematikát és filozófiát tanultam az egyetemen (majd kés?bb teológiát is hallgattam), aztán mégis informatikus lettem; a Tolkien-mánia mellékes dolog az életemben, ami viszont kitölti a nem munkával töltött id?m jó részét. A lelkem mélyén inkább filozófiával foglalkoznék, és ez egy lehet?ség erre. Szintén önszorgalomból

vezetek évek óta Tolkiennel kapcsolatos kurzusokat az ELTE-n.

– ***Mennyire éri meg ma Tolkient kiadni Magyarországon?***
– **F. T.:** A Tolkien alapm?veket: A hobbitot, A gy?r?k ura regényt és A szilmarilokat igencsak megéri kiadni. A gy?r?k ura az egész világra kiterjed? összesítésben benne van a valaha megjelent három legnagyobb példányszámú könyv között (A hobbit pedig az els? tízben), és nálunk is folyamatosan nagyon jól fogynak.
A specifikus kötetek (mint például az Elveszett mesék könyve) már kisebb könyvészeti vállalkozásnak számítanak, néhány ezer példányról van szó, de pár év alatt ezek is elfogynak. Ezeknek a könyveknek a kiadása bizonyos értelemben presztízskérdés is lehet bizonyos kiadók részér?l.

Tolkien kultusza töretlen, a magyar rajongótábor is egyre n?. A Tolkien-napon a Corvin moziban megelevenedett az író kivételes galaxisa.

.Fotó: Kocsis Zoltán

– ***Jelenleg a Magyar Tolkien Társaság bevonásával hatalmas munka zajlik: a tolkieni szövegek és azok terminológiájának egységesítése. A kiadók álltak ezzel el?, vagy rá kellett venni ?ket erre?***
– **F. T.:** Szükség volt a mi er?teljes ösztönzésünkre, egész egyszer?en megmondtuk az Európa Könyvkiadónak, hogy A gy?r?k ura el?z? fordításában túl sok a fordítási pontatlanság és még inkább a terminológiai hiba. Elkezdtük a terminológiai felülvizsgálatot, és meggy?ztük ?ket, hogy ez üzletileg sem feltétlenül rossz. Így jöhet most létre egy új, terminológiai szempontból egységes és felülvizsgált életm?sorozat.

– ***Hogyan talált egymásra a Magyar Tolkien Társaság és a Károli Gáspár Református Egyetem?***
– **Nagy Andrea:** Dóra (*P?dör Dóra, a kötet társszerkeszt?je – a szerk.*) meg én nagy Tolkien rajongók vagyunk, és amikor a Társaság, több fels?oktatási intézmény mellett, minket is megkeresett, akkor mi borzasztóan lelkesedtünk, és szerettük volna, ha nálunk valósul meg a konferencia. Szerencsére a Bölcsészkar vezet?sége is úgy gondolta, hogy ez egy jó együttm?ködés, és a tudományos dékánhelyettes, aki filozófus, szintén szereti Tolkient. Neki is megjelent egy tanulmánya a kötetben.

– ***Lehet mondani, hogy egyetemi berkekben már nálunk is elfogadott kutatási téma Tolkien?***
– **P?dör Dóra:** A tanulmánykötet szakmai el?szavának szerz?je, Nagy Gergely 2012 nyarán védte meg a doktori disszertációját Tolkienb?l, ami szintén jelzi, hogy egyre elfogadottabbá vált a Tolkien-kutatás egyetemi-akadémiai berkekben is.
– **N. A.:** Amikor én jártam egyetemre, és felmerült bennem, hogy Tolkiennel kapcsolatos témáról írjak szakdolgozatot, lebeszéltek róla. Kés?bb aztán kezdtek megjelenni a Tolkien-szemináriumok. Amikor pedig megérkeztek a filmek, akkor a téma nagyon népszer? lett a diákok körében, ami megint egy másik problémát vetett fel, hiszen többen úgy akartak foglalkozni Tolkiennel, hogy a könyveket nem olvasták, csak moziélményeik voltak. Általában elmondható, hogy f?leg a középkorral foglalkozó oktatók és kutatók szeretik nagyon Tolkient.

– A kötet címében szerepel az* erkölcs *szó is. Tolkient gyakran vádolják azzal, hogy túlságosan sematikusan ábrázolja a jó és a rossz küzdelmét. Valóban ilyen egyszer? a tolkieni világkép?

– **P. D.:** A konferencia egyik célja éppen az volt, hogy bemutassa a tolkieni világkép összetettségét. Az egyik meghívott vendég el?adó, Verlyn Flieger professzor asszony azt fejtette ki el?adásában, hogy A gy?r?k urában az egyes szerepl?k néha erkölcsi szempontból megkérd?jelezhet? döntésekre kényszerülnek. (Természetesen magyar fordításban megtalálható ez az írás is a tanulmánykötetben.) Szerintem azok vetik Tolkien szemére a sematikusságot, akik a posztmodern értékrelativizálást hiányolják a m?veiben. Sok esetben az írással kapcsolatos irodalmi kísérletek a XX. században összekapcsolódnak egyfajta értékvesztés és bizonytalanság ábrázolásával is. Ezért gondolom azt, hogy az irodalomkritikai kánonban azért sincs el?kel? helyen Tolkien munkássága, mivel régimódinak tartják mind stilisztikai, mind pedig az értékek szempontjából.

–Milyen viszonya volt Tolkiennek a kereszténységhez?
– **N. A.:** Tolkien katolikus volt, és rendkívül vallásos. Err?l nagyon sokat írtak már.
– **P. D.:** Tolkient kicsit félre is értik ezen a téren. Nagy szívfájdalma volt, hogy nem tekintették keresztény írónak, mivel nem volt hajlandó hagyományos allegóriát írni, ahol keresztény nézetei nagyon „átlátszó”, didaktikus módon jelentek volna meg. A keresztény téziseit becsomagolta olyan kifinomult módon, hogy a kevésbé tájékozott olvasó nem is veszi észre azokat. Amikor például A szilmarilokat olvastam, akkor egyértelm? volt számomra, hogy az egy gyönyör? parafrázisa az Ószövetség els? könyveinek: teremtés, paradicsom, b?nbeesés, és küzdelem a Gonosz ellen (aki „természetesen” egy bukott angyal), csak éppen skandináv, finn és kelta gyöker? h?seposzként elbeszélve. A gy?r?k urában is sok ilyen elem megjelenik, csak ki kell bontani a metaforákat.

– Nyilván sokszor felteszik a kérdést, én sem spórolnám meg: mi Tolkien máig tartó népszer?ségének a titka?
– **F. T.:** Szerintem két oka van, ha nagyon le akarjuk egyszer?síteni a kérdést. A tolkieni írások nem egyszer? huszadik századi irodalmi szövegek, még csak nem is egyszer? fantasyirodalom – sokak szerint nem is ebbe a m?fajba tartoznak –, inkább arról van szó, hogy szerz?jük visszanyúl egy olyan formához, ami nagyon régen a kultúra alapszintjét jelentette: ezek a mitologikus formák. A huszadik században ezek újra fontossá váltak, miután jóval korábban a hagyományos mitológiák szétváltak vallásra, irodalomra és tudományra, de egyúttal annyira

összetetté is váltak, hogy sokakban merült fel az igény olyan szövegek iránt, amik a világra nézve valamiféle általános orientációt nyújtanak, és újra egyesítik a vallási, a tudományos és a m?vészeti világlátást, világmagyarázatot. A Harry Potter és A csillagok háborúja is ezért népszer?. A másik az, hogy Tolkiennek hihetetlen érzéke volt ahhoz, hogy létrehozzon egy rendkívül összetett világot, a mitikus múltba helyezve az európai történelem kitalált el?zményeit. Ötven éven keresztül írt egy ciklust, aminek minden részletét többszörösen átírva, tökéletesítve érte el a csak rá jellemz? különleges kifinomultságot és részletgazdagságot. Jól jellemzi a részletek kidolgozottságára való törekvését, hogy a magyar fordításokhoz használt terminológiai jegyzék már most mintegy háromezer elemet tartalmaz. Egyértelm?en a részletgazdagságból táplálkozó különös valószer?ség az egyik legfontosabb vonás, ami a m?vét kiemeli sok más fantasy és szépirodalmi próbálkozás közül.

Fotó: wikipedia

Fantázia és erkölcs. „Ma Magyarországon nagyjából ugyanúgy lehet Tolkienr?l írni és beszélni tudományos igénnyel, mint a világon bárhol máshol” – írja bevezet? tanulmányában Nagy Gergely. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint maga a Fantázia és erkölcs cím? tanulmánykötet. Hogy mégis miért kell hangsúlyozni a fentieket, arra (is) választ ad Nagy tanulmánya, amiben röviden áttekinti a nemzetközi, majd a hazai Tolkien-kutatás f?bb állomásait, eredményeit. A helyzet biztató: létezik már „magyar iskola” ezen a területen is, most már „csak” haladni kell az úton. Hogy milyen haszonnal kecsegtethet a tolkieni életm? kutatása, arra szintén meggy?z? választ ad a kötet. Ha csak annyit mondunk, hogy az emlékezetkutatás eredményeivel vagy éppen a kozmogónia és a theogónia fogalmaival ritkán találkozó, de az életm? iránt rajongó olvasókat lehet megnyerni, egyúttal bizonyítani számukra, hogy a bölcsészettudomány nem feltétlenül öncélú lufihámozás, akkor már megérte kiadni ezt a kötetet. Az említett fogalmakat egyébként az els? két tanulmány, Deák-Sárosi László és Fejes János írásai járják körül az elvárható alapossággal, sok, a m?vekb?l vett példákkal. De helyet a kötetben a teológiai megközelítés (Füzessy Tamás), olvashatunk elemzést a háború tapasztalatának megjelenésér?l Tolkien munkásságában (John Garth). És bármennyire is „agyonkutatott” téma az író és a kereszténység viszonya, a laikus olvasónak akkor is érdekfeszít? lehet a m?vek bibliai analógiáról olvasni (Lángi Zsófia). Lehetne még hosszasan sorolni a példákat, de talán ennyib?l is kiviláglik: a tolkieni életm? kell?en tág teret enged az értelmezéseknek, és láthatóan ez már a magyar tudományosság számára sem számít meghökkent? újdonságnak.

(*J. R. R. Tolkien: Fantázia és erkölcs. Jubileumi tanulmánykötet. Szerk. dr. P?dör Dóra, Nagy Andrea, Füzessy Tamás. Kiadja a Magyar Tolkien Társaság.*)

mno.hu - **Szathmáry István Pál**

MAGYAR MENEDÉK KÖNYVESHÁZ

Ajánló